

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРКАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КЛАСТЕРНО-МЕРЕЖЕВОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до самостійної роботи**

для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 Економіка
усіх форм навчання

УДК 332.14:334.7](07)
М54

*Затверджено вченою радою ФЕУ,
протокол № 3 від 20.10.2020 р.,
згідно з рішенням кафедри менеджменту
та бізнес-адміністрування,
протокол № 1 від 31.08.2020 р.*

Упорядник: **Панкова Л.І.**, канд. екон. наук, доцент

Рецензент Фінагіна О. В., д-р екон. наук, професор

М54 **Методологічні основи кластерно-мережевої моделі економіки :**
Методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 Економіка усіх форм навчання [Електронний ресурс] / [упоряд. Л. І. Панкова] ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. у-т. – Черкаси : ЧДТУ, 2020. – 16 с. – Назва з титульного екрана.

Подано теми, види та форми самостійної роботи студентів, питання, які вивчаються студентами самостійно, форми контролю та звітності з дисципліни «Методологічні основи кластерно-мережевої моделі економіки». Запропоновані завдання для самостійної роботи, а також завдання для перевірки знань для аспірантів містять проблемні питання, що виникають в практиці регіонального менеджменту у напрямі формування кластерно-мережевої моделі економіки.

УДК 332.14:334.7:330.341.1

Навчальне електронне видання
мережного використання

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ КЛАСТЕРНО-МЕРЕЖЕВОЇ МОДЕЛІ ЕКОНОМІКИ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до самостійної роботи**
для здобувачів освітньо-наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 051 Економіка
усіх форм навчання

В авторській редакції.

Комп'ютерна обробка *Т. А. Манжури*

ЗМІСТ

1. Організація самостійної роботи.....	4
2. Питання (завдання) до кожної теми.....	8
3. Питання для самоконтролю.....	10
4. Карта самостійної роботи студентів.....	12
Рекомендована література.....	13

1. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Таблиця 1

Види самостійної роботи студентів Змістовний модуль 1 Теоретичні основи кластерно-мережевої моделі економіки

Назва теми	Види та форми СРС	Питання, які вивчаються студентами самостійно	Форми контролю та звітності
1	2	3	4
<i>1. Теорія кластерів в сучасному регіональному менеджменті</i>	Огляд рекомендованих літературних джерел, пошук додаткових поточних джерел інформації за поставленими питаннями, підготовка до співбесіди	<p>Зміст та сутність категорії «кластер» у регіональному менеджменті. Загальні ознаки кластеру. Основні підходи до визначення категорії «кластер» у західній та вітчизняній економічній науці.</p> <p>Основні чинники, які обумовили генезис теорій регіонального розвитку у другій половині ХХ ст.</p> <p>Чинники, під впливом яких відбувається генезис сучасних теорій кластерів в регіональному менеджменті.</p> <p>Концепція регіональних інноваційних систем (РІС) в контексті формування теорії кластерів. Сучасні теорії кластерів та їх принципові відмінності. Сутність міждисциплінарного підходу до аналізу регіонального розвитку. Основні парадигмальні зміни сучасної економічної теорії, які найбільше впливають на розвиток регіональних досліджень та кластерної економіки.</p>	Співбесіда з викладачем. Підготовка до заліку.
<i>2. Сучасні тенденції і механізми розвитку кластерів на державному та регіональному рівнях</i>	Вивчення тексту лекції. Огляд рекомендованих літературних джерел, пошук додаткових поточних джерел інформації за поставленими питаннями, підготовка до співбесіди	Роль держави в процесах кластеризації економіки. Дирижистська і ліберальна кластерні стратегії держави. Переваги та недоліки ініціатив розвитку кластерних процесів: «зверху вниз», «знизу вгору», за змішаним варіантом. Значення «неекономічних» і соціокультурних факторів у розвитку кластерів. Механізм «потрійної спіралі» у розвитку територіальних кластерів. Основні напрями і механізми загальнодержавного регулювання регіонального розвитку України. Особливості інституціональної складової кластерної політики.	Підготовка повідомлення на семінарському занятті. Перевірка виконання завдання. Підготовка рефератів.

<p>3. Світовий досвід кластерно-мережевої моделі розвитку економіки регіонів: економічні інтереси та пріоритети адаптації в Україні</p>	<p>Огляд рекомендованих літературних джерел, пошук додаткових поточних джерел інформації за поставленими питаннями, підготовка до співбесіди. Виконання завдання по кейсу</p>	<p>Спільні та відмінні риси Італійської, Японської, Фінської, Північноамериканської, Індійсько-Китайської моделей формування кластерів Вплив інформаційної революції на розвиток європейських регіонів. Особливості формування інформаційної економіки в ЄС. Вплив інформаційної політики на розвиток кластерної економіки. Інноваційна модель регіонального кластерного розвитку на шляху забезпечення лідерства регіонів. Сутність інноваційної політики ЄС. Основні етапи еволюції та становлення політики регіонального розвитку ЄС. Системні проблеми кластерного розвитку територій ЄС на сучасному етапі. Сутність та особливості кластерного розвитку територій країн ЄС у системі регіонального розвитку на сучасному етапі трансформаційних перетворень. Особливості кластерного підходу в управлінні економікою, що розвивається. Пріоритетні напрями адаптації світового досвіду кластерно-мережевої моделі розвитку економіки регіонів в Україні</p>	<p>Підготовка повідомлення, реферату, наукових тез на конференцію. Підготовка рефератів. Підготовка до заліку. Перевірка завдання</p>
<p>4. Досвід реалізації кластерної моделі регіонального розвитку в Україні</p>	<p>Огляд рекомендованих літературних джерел, пошук додаткових поточних джерел інформації за поставленими питаннями, підготовка до співбесіди</p>	<p>Особливості формування кластерно-мережевої моделі регіонального розвитку України. Основні засади реалізації кластерної моделі регіонального розвитку в Україні. Проблеми національної та регіональної економіки, що впливають на кластерну політику регіонального розвитку в Україні. Кластерів, які сьогодні успішно функціонують в Україні Глобалізація та її вплив на зближення моделей регіонального розвитку в Україні?</p>	<p>Співбесіда з викладачем. Підготовка до заліку.</p>
<p>5. Економічні інтереси формування кластерно-мережевої моделі економіки</p>	<p>Огляд рекомендованих літературних джерел, пошук додаткових поточних джерел інформації за поставленими питаннями, підготовка до співбесіди</p>	<p>Сутність і значення теорії економічних інтересів в кластерній економіці. Економічні інтереси влади, бізнесу та населення щодо використання потенціалу кластерної економіки регіонів. Конфлікти економічних інтересів в реалізації процесів кластеризації.</p>	<p>Співбесіда з викладачем. Підготовка до заліку.</p>

Види самостійної роботи студентів

Змістовний модуль 2. Методологічні засади формування кластерно-мережевої моделі економіки регіонів

Назва теми	Види та форми СРС	Питання, які вивчаються студентами самостійно	Форми контролю та звітності
1	2	3	4
<i>Тема 6. Наукові підходи та методики ідентифікації кластерів в регіональному економічному просторі</i>	Вивчення законодавства з питань екології та соціальної відповідальності. Вивчення матеріалу лекції.	Наукові підходи та методики ідентифікації кластерів в регіональному економічному просторі. Переваги та недоліки якісної оцінки процесу кластеризації в регіоні. Переваги та недоліки діагностування процесу кластеризації в регіоні на основі кількісних показників.	Участь в обговоренні питань на семінарському занятті.
<i>Тема 7. Методологія формування та розвитку інноваційної моделі регіональної кластерної політики</i>	Вивчення тексту лекції, основної та додаткової літератури. Виконання завдання по кейсу.	Сутність ключових принципів формування інноваційної моделі кластерної політики. Стратегічна мета інноваційного кластероутворення з урахуванням принципів консолідації та гармонізації ключових інтересів Інтеграція принципів кластерної політики в діяльність державних та регіональних органів влади. Проблемні аспекти теоретико-методологічного забезпечення кластерної політики регіонів України. Програми, які визначали інноваційний кластерний розвиток регіонів ЄС. Роль європейських структурних фондів у процесі стимулювання інноваційного кластероутворення регіонів ЄС.	Підготовка до заліку. Співбесіда, індивідуально-консультаційна робота. Перевірка завдання
<i>Тема 8. Методичні аспекти визначення ефективності кластерного підходу в розвитку економіки регіону</i>	Вивчення тексту лекції, нормативно-методичної літератури.	Основні критерії ефективності кластерного підходу в розвитку економіки регіону. Зміст соціального, інноваційного, організаційно-управлінського, економічного, інституційного критеріїв ефективності кластерного підходу в розвитку економіки регіону.	Підготовка до заліку. Співбесіда, індивідуально-консультаційна робота

<p><i>Тема 9. Форсайт-дослідження кластерів економіки України</i></p>	<p>Розглянути особливості застосування методики Форсайт в дослідженнях процесу кластероутворення. Провести SWOT-аналіз для оцінювання середовища формування потенційних кластерних об'єднань в регіоні.</p>	<p>Зміст та особливості застосування методології Форсайт у дослідженні кластерних процесів. Якісні методи в оцінюванні потенціалу регіональної кластеризації, які використовує світова спільнота найчастіше серед існуючого розмаїття. Етапи, які зазвичай включає в себе Форсайт-дослідження. Особливості використання методу Делфі щодо виявлення кластерів у розвитку регіональної економіки. Основні етапи сценарного планування у визначенні майбутнього вектору кластерних процесів. Переваги SWOT-аналізу для оцінювання середовища формування потенційних кластерних об'єднань регіону.</p>	<p>Проведення SWOT-аналізу для оцінювання середовища формування потенційних ІТ-кластерних об'єднань в Черкаському регіоні. Повідомлення на практичному занятті. Перевірка завдання.</p>
<p><i>Тема 10. Перспективи формування інноваційної моделі кластерної політики регіонів України</i></p>	<p>Вивчення тексту лекції. Аналіз перспективи формування інноваційної моделі кластерної політики регіонів України</p>	<p>Потенціал кластерної політики в стимулюванні інноваційного розвитку регіонів. Іміджеві зрушення в соціальному та регіональному менеджменті в розрізі інноваційної кластеризації. Потенціал смарт-спеціалізації в розвитку кластерної політики та економіки регіонів України</p>	<p>Участь в обговоренні проблемних питань у процесі визначення стратегічних напрямів розвитку соціальної відповідальності в Україні. Перевірка конспекту лекцій</p>

2. Питання (завдання) до кожної теми

Змістовний модуль 1

Теоретичні основи кластерно-мережевої моделі економіки

Тема 1. Теорія кластерів в сучасному регіональному менеджменті

Питання.

1. Наукові теорії і концепції в контексті формування теорії кластерів.

2. Відмінності у визначеннях кластера серед зарубіжних та вітчизняних дослідників.

Завдання. Пошук шляхів вирішення проблемних питань.

Тема 2. Сучасні тенденції і механізми розвитку кластерів на державному та регіональному рівнях

Питання.

1. Роль держави в процесах кластеризації економіки.

2. Порівняльна характеристика дирижистської і ліберальної кластерних стратегій держави.

3. Ініціативи розвитку кластерних процесів: «зверху вниз», «знизу вгору», за змішаним варіантом.

4. Значення «неекономічних» і соціокультурних факторів у розвитку кластерів.

5. Механізм «потрійної спіралі» у розвитку територіальних кластерів.

Завдання. Слід підготуватися до обговорення проблемних питань. По даній темі слід ретельно опрацювати законодавчу та нормативну базу.

Тема 3. Світовий досвід кластерно-мережевої моделі розвитку економіки регіонів: економічні інтереси та пріоритети адаптації в Україні

Питання.

1. Кластерний підхід в управлінні економікою різних держав (Італійська, Японська, Фінська, Північноамериканська, Індійсько-Китайська моделі формування кластерів).

2. Особливості програм підтримки територіальних кластерів в країнах Європейського союзу.

3. Кластерний підхід в управлінні економікою країн, що розвиваються.

Завдання. Слід підготуватися до обговорення проблемних питань. По даній темі слід ретельно опрацювати питання адаптації світового досвіду кластерно-мережевої моделі розвитку економіки регіонів в Україні.

Тема 4. Досвід реалізації кластерної моделі регіонального розвитку в Україні

Питання.

1. Передумови формування в регіоні кластерів.

2. Спільні риси і відмінності моделі територіально-виробничих комплексів і кластерів.

3. Інноваційний потенціал розвитку територій як осередок концентрації і точки формування кластерних ініціатив.

4. Основні засади та проблеми реалізації кластерної моделі регіонального розвитку в Україні.

Завдання. Слід підготуватися до обговорення проблемних питань.

Тема 5. Економічні інтереси формування кластерно-мережевої моделі економіки

Питання.

1. Експлікація теорії економічних інтересів в кластерній економіці.

2. Економічні інтереси використання потенціалу кластерної економіки в забезпеченні розвитку регіонів.

3. Конфлікти економічних інтересів в реалізації процесів кластеризації.

Завдання. Слід підготуватися до обговорення проблемних питань.

Змістовний модуль 2.

Методологічні засади формування кластерно-мережевої моделі економіки регіонів

Тема 6. Методологія формування та розвитку кластерів в регіональному економічному просторі

Питання.

1. Методичні аспекти ідентифікації кластерів у регіональній економіці.

2. Наукові підходи до ідентифікації кластерів з урахуванням регіональних особливостей кластероутворення в Україні.

Завдання. Пошук шляхів вирішення проблемних питань.

Тема 7. Методологія формування та розвитку інноваційної моделі регіональної кластерної політики

Питання.

1. Принципи та методичні підходи дослідження інноваційної моделі регіональної кластерної політики.

2. Інтеграція принципів кластерної політики в діяльність державних та регіональних органів влади.

3. Проблеми теоретико-методологічного забезпечення кластерної політики регіонів України.

Завдання. Пошук шляхів вирішення проблемних питань.

Тема 8. Методичні аспекти визначення ефективності кластерного підходу в розвитку економіки регіону

Питання.

1. Система критеріїв і показників оцінки ефективності кластерного підходу в розвитку економіки регіону.

2. Соціальна ефективність, економічна ефективність.

Завдання. Пошук шляхів вирішення проблемних питань.

Тема 9. Форсайт-дослідження кластерів економіки України

1. Методологія Форсайт у дослідженні кластерних процесів.
2. Використання методу Делфі у виявленні кластерів у розвитку регіональної економіки.
3. Застосування методології сценарного планування та SWOT-аналізу у визначенні майбутнього вектору кластерних процесів.

Завдання. Пошук шляхів вирішення проблемних питань.

Тема 10. Перспективи формування інноваційної моделі кластерної політики регіонів України

1. Потенціал кластерної політики в стимулюванні інноваційного розвитку регіонів.
2. Іміджеві зрушення в соціальному та регіональному менеджменті в розрізі інноваційної кластеризації.
3. Потенціал смарт-спеціалізації в розвитку кластерної політики та економіки регіонів України.

Завдання. Слід підготуватися до обговорення проблемних питань. Детально дослідити потенціал кластерної політики в стимулюванні інноваційного розвитку регіонів України.

3. Питання для самоконтролю

1. Наукові теорії і концепції в контексті формування теорії кластерів.
2. Відмінності у визначеннях кластера серед зарубіжних та вітчизняних дослідників.
3. Роль держави в процесах кластеризації економіки.
4. Порівняльна характеристика дирижистської і ліберальної кластерних стратегій держави.
5. Ініціативи розвитку кластерних процесів: «зверху вниз», «знизу вгору», за змішаним варіантом.
6. Значення «неекономічних» і соціокультурних факторів у розвитку кластерів.
7. Механізм «потрійної спіралі» у розвитку територіальних кластерів.
8. Кластерний підхід в управлінні економікою різних держав (Італійська, Японська, Фінська, Північноамериканська, Індійсько-Китайська моделі формування кластерів).
9. Особливості програм підтримки територіальних кластерів в країнах Європейського Союзу.
10. Кластерний підхід в управлінні економікою країн, що розвиваються.
11. Передумови формування в регіоні кластерів.
12. Спільні риси і відмінності моделі територіально-виробничих комплексів і кластерів.
13. Інноваційний потенціал розвитку територій як осередок концентрації і точки формування кластерних ініціатив.

14. Основні засади та проблеми реалізації кластерної моделі регіонального розвитку в Україні.
15. Експлікація теорії економічних інтересів в кластерній економіці.
16. Економічні інтереси використання потенціалу кластерної економіки в забезпеченні розвитку регіонів.
17. Конфлікти економічних інтересів в реалізації процесів кластеризації.
18. Методичні аспекти ідентифікації кластерів у регіональній економіці.
19. Наукові підходи до ідентифікації кластерів з урахуванням регіональних особливостей кластероутворення в Україні.
20. Принципи та методичні підходи дослідження інноваційної моделі регіональної кластерної політики.
21. Інтеграція принципів кластерної політики в діяльність державних та регіональних органів влади.
22. Проблеми теоретико-методологічного забезпечення кластерної політики регіонів України.
23. Система критеріїв і показників оцінки ефективності кластерного підходу в розвитку економіки регіону.
24. Соціальна ефективність, економічна ефективність.
25. Методологія Форсайт у дослідженні кластерних процесів.
26. Використання методу Делфі у виявленні кластерів у розвитку регіональної економіки.
27. Застосування методології сценарного планування та SWOT-аналізу у визначенні майбутнього вектору кластерних процесів.
28. Потенціал кластерної політики в стимулюванні інноваційного розвитку регіонів.
29. Іміджеві зрушення в соціальному та регіональному менеджменті в розрізі інноваційної кластеризації.
30. Потенціал смарт-спеціалізації в розвитку кластерної політики та економіки регіонів України.
31. Італійська модель формування промислових кластерів.
32. Японська модель формування промислових кластерів.
33. Фінська модель формування промислових кластерів.
34. Північноамериканська модель формування промислових кластерів.
35. Індійсько-китайська модель формування промислових кластерів.
36. Особливості каталітичної кластерної політики.
37. Особливості підтримувальної кластерної політики.
38. Директивна кластерна політика.

4. Карта самостійної роботи студентів

Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальна кількість балів
1. <i>Обов'язкові</i>			
1.1. Підготовка до поточних аудиторних занять	Впродовж семестру	Опрацювання теоретичних засад лекційного матеріалу. Опрацювання окремих питань, передбачених для самостійного опрацювання. Підготовка доповідей, рефератів, кросвордів та схем за визначеними темами. Систематизація вивченого матеріалу перед написанням модулів	10
1.2. Пошуково-аналітична робота	Строк здачі модульного контролю	Огляд додаткової літератури	5
Разом балів за обов'язкові види СРС			15
2. <i>Вибіркові</i>			
2.1. Пошуково-аналітична робота	За графіком проведення конференцій, конкурсів	Участь у науково-дослідній роботі з представленням роботи на конференціях і конкурсах	10
Разом балів за вибіркові види СРС			10
Всього балів за СРС за семестр			25

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Концептуальні засади підтримки малого та середнього бізнесу в Україні : питання кластеризації та бізнес-інкубації [Текст] : колективна монографія / за заг. ред. О. В. Фінагіної. Черкаси : видавець Пономаренко Р. В., 2018. 158 с.
2. Гулак Д. В. Розвиток електроенергетичного ринку України на засадах регіональної кластеризації [Текст] : монографія ; [наук. ред.: О. В. Фінагіна]. Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : видавець Пономаренко Р.В., 2018. 224 с.
3. Кластери в системі стратегії і тактики розвитку регіону [Текст] : монографія / Л. В. Батченко, А. В. Гуренко, Г. С. Кононенко [та ін.]. Донецьк : ВІК, 2013. 287 с
4. Манн Р. В. Теоретико-методологічні засади розвитку регіонального менеджменту : особливості, проблеми, перспективи : монографія. Донецьк : ВІК, 2013. 382 с.
5. Теорія і практика кластеризації економіки : монографія / за наук. та заг. ред. М. П. Войнаренка, В. І. Дубницького. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2019. 336 с.

Допоміжна

1. Буряк Є. В. Формування регіональних кластерів в умовах розбудови інтеграційних процесів : дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.05 / Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси, 2020.
2. Коваленко Ю. О. Теорія та методологія розвитку регіонального інформаційного менеджменту : дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.05. Черкаси, 2019. 530 с.
3. Фінагіна О. В., Бітюк І. М., Буряк Є. В. Європейський досвід економічної інтеграції: перспективи адаптування в межах української державної та регіональної політики. Теоретико-методологічні засади розвитку фінансової системи України на основі інноваційно-інвестиційних стратегій : кол. монографія. Кривий Ріг : ФОП Чернявський Д. О., 2019. С. 263–277.
4. Фінагіна О. В., Коваленко Ю. О., Буряк Є. В. Інформаційна асиметрія : конфліктні зони ефективної взаємодії менеджменту підприємств та регіональної влади. Сучасні процеси трансформації у бізнесі та виробництві : теорія, методологія, практика (зовнішньоекономічна діяльність, промислове виробництво та транспорт) : монографія / за ред. Л. М. Савчук, Л. М. Бандоріної. Дніпро : Пороги, 2019. С. 329–340.
5. Пригодюк О. М., Буряк Є. В., Цюрмаста О. С. Інформаційна безпека в системі управління підприємством: особливості регіонального кластероутворення. Економічна безпека національного енергетичного сектору в умовах глобалізації : колективна монографія / за заг. ред. О. Л. Гальцової. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 188–204.

6. Панкова Л. І. Формування інноваційної моделі кластерної політики регіонів на основі балансу інтересів : дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.05. Черкаси, 2021. 550 с.

7. Панкова Л. І., Потапенко Т. П. Формування кластерних моделей національних економік на засадах стимулювання регіонального розвитку. *Економіка і організація управління : наук. журн. Донецьк. нац. ун-ту ім. Василя Стуса*. Вінниця : ДонНУ, 2018. Вип. 2 (30). С. 47–56.

8. Панкова Л. І., Панков М. О. Кластеризація як методичний та організаційний аспект інтеграції банківської та біржової діяльності // Концептуальні засади підтримки малого та середнього бізнесу в Україні : питання кластеризації та бізнес-інкубації : кол. монографія. Черкаси : видавець Пономаренко Р. В., 2018. С.48–63.

9. Панкова Л. І., Потапенко Т. П. Стратегічні засади формування національної інноваційної моделі кластерної політики // Концептуальні засади підтримки малого та середнього бізнесу в Україні: питання кластеризації та бізнес-інкубації : кол. монографія. Черкаси : видавець Пономаренко Р. В., 2018. С. 97–108.

10. Pankova L. I., Finagina O. V. Key interests and principles of using the capacity of cluster policy. Scientific development and achievement: collective monograph. V.1. London, 2018. P. 264–278.

11. Панкова Л. І. Оцінка економічної ефективності управління комерціацією в підприємницьких структурах регіону. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: економіка і менеджмент*. Черкаси : СУЕМ, 2017. Вип. 2 (23). С. 21–32.

12. Панкова Л. І. Економічні інтереси діагностування процесу регіональної кластеризації. *Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія: Економіка*. Донецьк : ДонДУУ, 2019. Вип. 311: «Проблеми та перспективи забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку». Т XX. С. 189–199.

13. Панкова Л. І. Економічні інтереси використання потенціалу кластерної політики у забезпеченні сталого розвитку регіонів. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: економіка і менеджмент*. Черкаси : СУЕМ, 2019. Вип. 1 (26). С. 70–80.

14. Панкова Л. І. Смарт-спеціалізація як сучасний напрям розвитку економіки регіонів України. *Актуальні проблеми економіки : наук. екон. журн.* Київ : Нац. акад. упр., 2020. Вип. 1.

15. Панкова Л. І. Теорія ігор як інструмент узгодження економічних інтересів у використанні потенціалу кластерної політики розвитку регіонів. *Актуальні проблеми економіки : наук. екон. журн.* Київ: Нац. акад. упр., 2020. Вип. 3.

16. Панкова Л. І. Методологія формування кластерної моделі економіки України : передумови успішної політики регіонів. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Серія: економіка і менеджмент*. Черкаси : СУЕМ, 2020.

Перелік нормативних документів

1. План заходів щодо стимулювання міжрегіональної співпраці, кооперації та інтеграції : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 липня 2015 р. № 499 (499-2015-п). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-2011-%D1%80>.
2. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України із змінами, внесеними згідно із Законами № 2443-VIII від 22.05.2018. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1999. № 46–47. Ст. 403. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1105-1>.
3. Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2012 р. № 691-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/691-2012-%D1%80>.
4. Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 р. № 641-р. *Офіційний вісник України*. 2013. № 69. Ст. 2543.
5. Про затвердження Стратегії розвитку морських портів України на період до 2038 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.07.2013 р. № 548-р. *Офіційний вісник України*. 2013. № 61. Ст. 2194.
6. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції реформування державної політики в інноваційній сфері на період до 2014 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2013 р. № 234-р. *Урядовий кур'єр*. 2013. 15 травня (№ 84).
7. Стратегія розвитку морських портів України на період до 2038 року, затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 11 липня 2013 р. № 548-р.

Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з дисципліни «Методологічні основи кластерно-мережевої моделі економіки» для студентів освітньо-наукового ступеня доктора філософії галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 051 Економіка / Укладач Панкова Л. І. Черкаси : ЧДТУ, 2020.
2. Методичні рекомендації до практичних занять з «Методологічні основи кластерно-мережевої моделі економіки» для студентів освітньо-наукового ступеня доктора філософії, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 051 Економіка / Укладач Панкова Л. І. Черкаси : ЧДТУ, 2020.
3. Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи з дисципліни «Методологічні основи кластерно-мережевої моделі економіки» для студентів освітньо-наукового ступеня доктора філософії, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, за спеціальністю 051 Економіка (заочної форми навчання) / Укладач Панкова Л. І. Черкаси : ЧДТУ, 2020.

Інформаційне забезпечення

Інтернет-адреса ресурсу	Назва ресурсу
http://www.rada.gov.ua	Офіційний сайт Верховної Ради України
http://www.clusterobservatory.eu	Обсерваторія кластеру: інформаційний ресурс з аналізу кластерів та кластерної політики країн Європи
http://www.ukrstat.gov.ua	Офіційний сайт Державного комітету статистики України
http://www.oecd.org/gov/regional-policy/competitiveregionalclustersnationalpolicyapproaches.htm	Organisation for Economic Cooperation and Development, OECD – міжнародна економічна організація розвинених країн, що визнають принципи представницької демократії та вільної ринкової економіки.
http://www.clusterobservatory.eu/system/modules/com.gridnine.opencms.modules.eco/providers/getpdf.jsp?uid=100146	Oxford Research (2008) Cluster policy in Europe. A brief summary of cluster policies in 31 European countries.
http://www.cluster-analysis.org/.	ESCA – Європейський секретаріат по кластерному аналізу був створений з одним партнерів, VDI / VDE Innovation + Technik GmbH
http://www.csr-ukraine.org/pidpriemstvo_2020.html.	Підприємство 2020: роль бізнесу в суспільстві
http://csr-ukraine.org/kalendar/serpnya_pren_nacion_iniciat_strateg.html.	Презентація національної ініціативи стратегічного бачення «Підприємство 2020: роль бізнесу в суспільстві»
https://ucluster.org/	Українські кластери